

A költségvetési felügyelők 2012. évi tevékenysége

Az államháztartási kontrollrendszert támogatja a **költségvetési felügyelet intézménye** is, amelynek működtetése részben a Kincstárhoz delegált feladat. A rendszer működésének célja, hogy a közérdek mindenkor érvényesülése mellett segítse a Kormány gazdaságpolitikájának és fiskális politikájának végrehajtását, a takarékos, szabályszerű, költségvetés-politikával összhangban történő gazdálkodást. Működésének fontos szerepe van a költségvetési rend szerint gazdálkodók és a kormányzat közötti információk áramlásában.

A felügyelői rendszer 2010-es megalakulását követően 2011-ben a Kormány két alkalommal döntött költségvetési főfelügyelők és felügyelők kirendeléséről. A 1083/2011. (IV. 12.) Korm. határozat hét intézményhez rendelt ki költségvetési (fő)felügyelőket, akik 2011. április 15-től kaptak 1 év időtartamra szóló megbízást. A 1360/2011. (XI. 5.) Korm. határozat két ütemben, 2011-re és 2012-re vonatkozóan is bővítette a felügyelt intézmények körét. E határozat 3. pontja alapján, a költségvetési források hatékonyabb felhasználása érdekében egy főfelügyelőnek vagy felügyelőnek kinevezett kormánytisztviselő egyidejűleg több intézménynél is elláthat felügyeleti tevékenységet. A 2011. év során 16 intézmény tekintetében került sor (fő)felügyelő kirendelésére, így a 19-re növekedett intézmény és egy elkülönített állami pénzalap felügyeletét 15 költségvetési (fő)felügyelő látta el. 2012-ben is több ízben került sor költségvetési (fő)felügyelők kirendelésére a 1360/2011. (XI. 5.) Korm. határozat 2. pontja, valamint az 1290/2012 (VIII. 9.) Korm. határozat alapján. A 1290/2012. (VIII. 9.) Korm. határozat 2. pontja értelmében további változást jelentett, hogy az egyidejűleg kettő vagy több intézménynél felügyeleti tevékenységet ellátó felügyelő, főfelügyelőnek minősül. Így a jelenleg felügyelt 33 intézménynél összesen 17 költségvetési (fő)felügyelő dolgozik. 20 felsőoktatási intézmény mellett felügyeleti körbe tartozik 5 egészségügyi, 3 szociális és 4 kulturális intézmény, valamint 1 elkülönített állami pénzalap. A költségvetési főfelügyelők és felügyelők feladata a gazdálkodással kapcsolatos belső szabályzatok, a gazdálkodással összefüggő intézkedések, valamint a kötelezettségvállalásra irányuló eljárások előzetes véleményezése. Tevékenységük célja a közpénz felhasználás hatékonyságának, szabályszerűségének és átláthatóságának javítása, a tartósan kiegyensúlyozott gazdálkodás feltételeinek megteremtése.

A felügyelői rendszer alapvető előnyei, pozitívumai az alábbiakban foglalhatóak össze:

- A felügyelő "benne él az intézményben", így komplex módon tud véleményt alkotni és - kölcsönös bizalom kialakulása esetén - hatékonyabb a kormányzati szándék érvényesítésének lehetősége.
- A felügyelő folyamatba épített felügyeleti ellenőrzést gyakorol (belső kontrollt), lehetősége van előzetesen kontrollálni illetve menet közben leállítani a vitatott vagy rossz gazdasági döntéseket. Ezáltal konfliktus nem is keletkezik; az intézmény gazdasági kára mérsékelhető. Mindezt az utólagos – akár belső, akár külső – revízió nem tudja biztosítani.
- A felügyelő jelenléte az intézménynél, annak fórumain már önmagában visszatartó erővel bír, szilárdítja a gazdálkodási fegyelmet. A szabálytalan vagy megalapozatlan kezdeményezések száma csökken, a pozitív energiát lényeges dolgokra jobban lehet koncentrálni. A tapasztalat is azt mutatja, hogy a kötelezettségvállalásoknál érzékelhetően javult a gazdálkodási fegyelem.
- A működés szabályozása, szabályozottsága szintén kedvező irányba és nagyon jelentősen változott a felügyelet hatására az intézményekben.
- Kontrollt nyújt az intézmény alkalmazásában álló gazdasági igazgatók „kötelező lojalitása” fölött. A költségvetési felügyelő részéről az intézmény szakmai vezetése

felé elhangzó, indoklással alátámasztott "NEM", vagy "MÁSKÉPP" erősíti a gazdálkodási fegyelmet, csökkenti az intézményvezetésen belüli feszültséget

- A felügyelői munka egyre nagyobb hányadát teszi ki a véleménykérés, a szakmai konzultációs igény, a döntések előtti egyeztetés. A felügyelők jellemzően az intézmény leglényegesebb fórumain részt vesznek; javaslataikat igénylik, elfogadják.

A felügyelői rendszer előnyei közé tartozik az is, hogy, mivel folyamatosan kapcsolatot tartanak a felügyelt intézmények vezetőivel, illetve állandó jelleggel jelen vannak a kijelölt intézménynél, hirtelen felmerült kérdések, problémák esetében is gyorsan tudnak információhoz jutni.

A költségvetési felügyelők által felügyelt költségvetési szervek ágazatonkénti vizsgálata

A **felsőoktatási intézmények** gazdasági helyzetét érintő legfontosabb kérdések az alábbiakban foglalhatóak össze:

- Legfőbb problémát az állami támogatás jelentős csökkenése, a zárolások okozták, ami több intézménynél az adósságállomány növekedéséhez vezetett, néhányuk a finanszírozhatóság határára sodródott.
- Az állami finanszírozás módjának és mértékének lebegtetése elbizonytalanította a felsővezetőket, ezért több esetben átfogó és mélyreható reformok megkezdése helyett „tűzoltó” jellegű takarékosági intézkedéseket hoztak.
- A PPP projektek terhei több helyen az elviselhetetlenségig fokozódtak 2012. évben, számolni kell azzal, hogy kötelezettségeit 2013. évben számos intézmény nem fogja (nem tudja) teljesíteni.
- A hallgatói létszám csökkenése elsorvasztja a vidéki felsőoktatást, olyan térségek maradhatnak tudásbázis nélkül, ahol a szellemi tőke erősítése, az innováció különösen fontos lenne.
- Számos intézménynél nehezen értik meg a gazdasági környezet – felsőoktatás irányában mindenképpen véglegesnek tekinthető – változását. Nem vagy nem eléggé vállalják fel a szervezeti változásokkal járó személyi konzekvenciákat, konfliktusokat, még mindig állami segítségben bíznak.

Az **egészségügyi intézmények** tekintetében a felügyelők kiemelt figyelmet fordítottak az intézmények pótlólagos forrásszerzési - pályázati tevékenységére, annak megalapozottságára és a megvalósítástól várható megtakarításra. Jelzéssel éltek a következő főbb témákban:

- Az intézményenkénti teljesítmény volumen az aktív ellátást folytató fekvőbeteg intézmények esetében alacsonyabb a tényleges teljesítménynél, hiány keletkeztető tényező. A kapacitás elosztás felülvizsgálata – a többéves tapasztalati adatokat és a rendelkezésre álló személyi és tárgyi feltételeket alapul véve, az évközi pótlólagos volumennövelés ellenére – indokolt. A valós teljesítmény évközi folyamatos finanszírozásával elkerülhető lenne egyes intézmények „kasszasöprésre” való várakozása miatti mesterséges év végi hiány-kimutatási törekvése.
- A nagy egyedi értékű berendezésekből álló diagnosztikai képalkotó gép-műszerpark elöregedett, intézményi saját forrásból történő pótlásához nincs fedezet. Az eseti megoldásnak szánt lízing-, vagy bérletkonstrukció olykor a vételár többszörösét jelentő kiadáshoz vezet.
- A budapesti székhelyű intézményekben egész évben, a vidéki intézményeknél az év második felében általánosan jellemző volt a szakápolók valamint az anaesthesiológia

és a képalkotó diagnosztika területén foglalkoztatott orvosok létszámhiánya, amelyet „munkaerő kölcsönzéssel” kényszerültek megoldani.

- A 2012 előtt elnyert EU támogatások finanszírozási előlegének biztosításával csökkenthető az egyes intézmények likviditási problémája.

A felügyelt **kulturális intézmények** szinte mindegyikére jellemző volt, hogy a közelmúltban komoly finanszírozási problémákkal küzdöttek. Egyes esetekben gazdasági konszolidációra, illetve átszervezésekre volt szükség, amelyet az egyedi problémák is súlyosbítottak.

A felügyelők részéről éppen ezért rendkívül aktív operatív részvételre volt szükség. A felügyelői közreműködés alapvetően sikeresnek ítéltető ezen területen; 2012 végére az intézmények gazdasági helyzete több esetben stabilizálódott, fenntartható pályára állt. Ez mind a tartozásállományok csökkenő mértékében, mind pedig a szakmai feladatellátásban megmutatkozik. Az intézmények működése hatékonyabbá vált, előtérbe került a hosszú távú kiegyensúlyozott működés elve.

A **szociális intézményekre** 2012-ben a szervezeti átalakulás volt a leginkább jellemző, mindhárom felügyelt intézmény esetében jelentős energiákat vett igénybe a szervezeti keretrendszerek változása, valamint az intézmény átalakítása. Ennek ellenére elmondható, hogy az intézmények meg tudták őrizni gazdasági stabilitásukat, amelyet a tartozásállomány kedvező számai is mutatnak.